కోడలి సత్యాగ్రహం

శ్రీమతి క. లక్ష్మి

ఆ రోజు ఆఫీసునుండి రోజూకంటే ఆలస్యంగా వచ్చేడు శేఖరం. ఆఫీసులో రోజూకంటె రెండు గంటలు ఎక్కువపని చెయ్యవలసివచ్చింది. ఇంటి దగ్గర తన భార్యలలిత ఒక్కత్తే ఉంది. భయపడుతోందో లేక తనమీద కోపమేవచ్చిందో అని అనుకుంటూ మనస్సులో ఆఫీసును, తనను అంతసేపు కూర్చోబెట్టిన ఆఫీసరును తిట్టుకుంటూ తొందరగా సైకిలు త్రొక్కుకుని ఇంటికి వచ్చేడు. వీధి తలుపు తీసేఉంది. లలిత ఏంచేస్తోందో అని సైకిలును వాకిట్లోఉంచి వంటింటివైపు వెళ్లేడు. అక్కడ లలిత వంటంతా ముగించి దేముడిదగ్గర దీపంవెలిగించి ఆ భగవంతుడివైపు చూస్తూ పిచ్చిదానిలా అలాగే కూర్చుంది. ఆమె కళ్లమ్మట నీరు కారుతూ ఉండడం, దేనిని గురించో దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తూ ఉండడం శేఖర్ గమనించనేలేదు. ఆమెకూడా అతని రాకను గుర్తించలేదు.

“ఇంకా వంట కాలేదా లలితా!” అన్నాడు.

భర్తమాట వినగానే తృళ్లిపడి కళ్ళు తుడిచేసుకుని చిరునవ్వుతో అతని కెదురుగా వచ్చింది లలిత.

“ఈ వేళ ఇంత ఆలస్యమైందేం. సావిడిలోకి పదండి కాఫీ పట్టుకువస్తున్నాను” అంది.

“నువ్వు మొన్న మొన్ననే మీఊరునుంచి వచ్చేవు. ఒక్కర్తెవూ ఉండలేవని పెందరాడే వద్దామంటే ఆ ఆఫీసరు ఎంతకూ వదిలేడుకాడు. అక్కడకీ నువ్వు భయపడతావేమో అని తొందరగా పరుగెత్తుకువచ్చేను” అన్నాడు శేఖర్.

“ఆఫీసులో పనిఉంటే ఏంచేస్తారు. నాకోసం అంత తొందర ఎందుకు! ఎలాగో కాలక్షేపం చేసుకుంటాను. ఆఫీసుకంటే ఇది ఎక్కువా?” అంది లలిత.

“నాలలిత నాప్రాణానికి ప్రాణం. అన్నిటికంటె ఎక్కువ” అన్నాడామె బుగ్గమీద చిటికె వేస్తూ.

భర్తకు తనమీదగల ప్రేమకు లలిత ఉప్పొంగిపోయింది. అతని మాటలకు ఆమె కళ్లు ఆనందంతో చెమ్మగిలేయి. కాఫీ కుంపటిమీద పెట్టి ఆమె భర్త వెనకాలేవచ్చి బూట్లు విప్పింది. పేంటు, షర్టు, అన్నీ అందుకొని వంకీనవేసి అతనికి ధోవతి, బనియను ఇచ్చింది. శేఖర్ ముఖం కడుక్కుందుకు స్నానాలగదికి వెళ్లేడు. ఆమె వేడికాఫీ తెచ్చి టేబిలుమీద పెట్టింది.

కాని ఆ వేళ ఎంత తెచ్చిపెట్టుకుందామన్నా ఆమెకు ఉషారు, సంతోషంరావటంలేదు. ఏదో ఒక బాధ, దీనత్వము కళ్లల్లో కన్పిస్తున్నాయి. ఆ రోజు ఇల్లు సర్దుతూంటే ఎక్కడో పెట్టె అడుగున తన కంటబడిన అత్తగారి ఉత్తరమే తన బాధకు కారణం. అది అత్తగారు తను ఊళ్లో లేనప్పుడు అతనికి వ్రాసినది. ముఖ్యంగా అందులో తనపై రాయబడిన నీచమైన నిందలుచూచి లలిత నిలువునా నీరైపోయింది. ఆమె మనస్సు మనస్సులోలేదు.

సరిగ్గా మూడుసంవత్సరాల క్రిందటనే లలితకూ, శేఖర్‌కూ వివాహమైంది. లలిత అమాయకురాలు. ఆమె హృదయం మెత్తని వెన్నలాంటిది. ఎటువంటి వారితోనైనా సరే స్నేహం చేసిందంటే ప్రాణమిచ్చి మాట్లాడుతుంది. హిందూ సంఘంలోగల మూఢ ఆచారాలను, పురాతన పద్ధతులనూచూచి కోటింటికం, కట్నాలమోజు ఇలాంటి దురాచారాలుపోయి సంఘమెప్పుడు బాగుపడుతుందో అని విచారించేది. చిన్నతనమంతా 16 ఏండ్లవరకూ చదువులోనూ, పుస్తకాల మధ్యను, స్కూలులో ఫస్టుమార్కులు తెచ్చుకోవాలన్న పట్టుదల, సరదాలోనూ ఆమెకు తెలియకుండానే గడిచిపోయింది. స్కూలుఫైనలు పేసయి సంఘాచారాలు అడ్డుతగలటంచేత కాలేజీకి వెడదామనే ఉత్సాహాన్ని అతికష్టంమీద నిలుపుకుంది లలిత. చదువుకున్నప్పటికీ లలితకు భగవంతుని మీద నమ్మకమూ, భక్తీ చాలా ఎక్కువ. తరువాత తనకు వరుణ్ణి వెతకడంలో తల్లి తండ్రులు పడుతూన్న

కష్టాని, బెంగనూచూచి లలిత మనస్సులోనే కృశించి పోయేది. వరకట్నాలధరలు ఆకాశాన్నంటిన ఈ రోజుల్లో తన తండ్రి తనకోసం వేలు ఖర్చుపెట్టి పెద్దగ్రాడ్యుయేట్లను తేగలడా? తన తరువాత చిన్ని చెల్లెళ్లు, తమ్ముళ్లు వాళ్లగతి? పెళ్ళిచేసుకోకుండా చదువుకొని ఉద్యోగంచేసుకుందుకు సంఘం, కుటుంబ మర్యాద ఇవి అడ్డుతగులుతాయి. తల్లితండ్రుల బరువు తగ్గించడానికి ఏ పెళ్లికొడుకువచ్చినాసరే విద్య, ధనం, రూపం ఏమీచూడకుండా పెళ్ళిచేసేసుకోవడమే తన కర్తవ్యమనే తుది నిర్ణయానికి వచ్చింది లలిత. ఆ ప్రకారమే ఆమె శేఖర్‌ను వివాహం చేసుకొని తల్లి తండ్రుల బరువు వదిల్చింది. ఇతర విషయాలు ఎలాఉన్నా శేఖర్ యొక్క సుందర స్వరూపం, బుద్ధిచూచి లలిత వెంటనే అతనిని పెళ్లి చేసుకుందుకు అంగీకరించింది. తియ్యటి ప్రేమను, శాంతమైన స్వభావాన్ని వెలిబుచ్చే అతని అందమైన ముఖమే ఆమెను ఎక్కువగా ఆకర్షించింది. శేఖర్ కూడా లలితయొక్క కళకళలాడే ముఖము, విశాలమైన పెద్దకండ్లు, అమాయకమైన ఆ చూపులు వీటిచే ఆకర్షించబడి ఆమె తల్లి దండ్రులు ఇచ్చిన తక్కువ వరకట్నానికే ఆమెను వివాహంచేసుకొని దూరంగా తను ఉద్యోగంచేస్తున్న పట్నంలో కాపురం మొదలుపెట్టేడు. ఒకరి మనస్సు వేరొకరు బాగా అర్థంచేసుకొని అనుకూలమైన అన్యోన్య దాంపత్యం సాగిస్తున్నారు లలితా శేఖర్‌లు. భర్త ప్రేమ అనే అమూల్యనిధి తనకు లభించిందని ఆమె మురిసిపోతూ ఉండేది. అతనికి పెద్ద ఉద్యోగంగాని, విశేషంగా ఆస్తిపాస్తులుగాని లేకపోయినా, తన్ను అల్లారు ముద్దుగా పెంచిన తల్లిదండ్రులకు దూరమైపోయినా ఆమెకు విచారంలేదు. శేఖర్ యొక్క తియ్యటి మాట, చల్లనిచూపు ఇవే ఇప్పుడామె జీవితానికి ఆధారములు. తను ప్రార్థించినట్లుగానే భగవంతుడు గుణసంపదగలిగిన భర్తనిచ్చేడని ఎంతో మురిసిపోయి ఎన్నో నమస్కారాలుచేసేది. ఆ ప్రేమలో ఎటువంటి ఆటంకంవచ్చినా ఎవరు విఘాతం కల్గింపజూచినా ఆమె సహించలేదు. అప్పుడు తన బ్రతుకే వ్యర్థం.

౨

రెండు నెలల క్రితమే లలిత తన చెల్లెలి పెళ్లికొరకని పుట్టింటికి వెళ్లింది. సెలవు దొరకకపోవడంచేత శేఖర్ లేకుండా ఒంటరిగానే వెళ్ళింది. కాని ఆ రెండు నెలల వియోగం అటు శేఖర్‌కూ ఇటు లలితకూ కూడా దుర్భరమైపోయింది. తల్లిదండ్రులు ఇంకా కొన్ని రోజులు ఉండమని బలవంతంచేసినా వినక ఆమె వెంటనే బయలుదేరి వచ్చేసింది. "ఇంక నిన్నువిడిచి నేనుండలేను లలితా? నువ్వులేకపోతే ఇల్లు శూన్యంగా కన్పించింది నాకు" అన్నాడు శేఖర్ ప్రేమతో.

అతన్ని విడిచి ఒంటరిగా ఎప్పుడూ పోకూడదని ఆమెకూడా అనుకుంది. ఆ రోజు ఇల్లంతా సవరిస్తూ భర్త పెట్టెలో బట్టలు దులుపుతూఉంటే ఆ ఉత్తరం క్రిందపడింది. అత్తగారు రాసినదేకదా, దాంట్లో ఏమిఉంటాయనే ఉద్దేశంతో ఆమె దానిని విప్పి చూసింది.

... అబ్బాయిని ఆశీర్వదించి వ్రాయునది ...

నువ్వు కులాసాగా ఉన్నావనుకుంటాను. ఇక్కడంతా క్షేమం. లలిత ఇంకా రాలేదా? నువ్వు ఆ హోటలు భోజనంతో ఎన్నాళ్లు ఇబ్బందిపడతావు? ఆ రాణీగారు ఇంకా రాదా? చదువుకున్నపిల్ల అని నువ్వు ఊరికే మోజుపడి చేసుకున్నావు. నేను చెప్పిన మంచి సంబంధాలు తోసేసేవు. వాళ్ల వాళ్లకు పరువు ప్రతిష్టలులేవు. దాని గుణం మంచిదికాదని నాకు తోస్తోంది. జాగ్రత్తగా కనిపెట్టి మసులుకో. చదువుకొన్నవాళ్లు తిన్నగా కాపురం చెయ్యరు. నువ్వు దానివల్ల ఏమి సుఖపడుతున్నావో తెలియదు. నీకు [illegible]ముషంలో రత్నంలాంటి పిల్లనివ్వడానికి ఎందరో సిద్ధంగా ఉన్నారు. నువ్వు దాని పైపై మెరుగులు, తీయటి

మాటలుచూచి వలలోపడకు. పైకి అలా అమాయకురాలిలా కన్పిస్తుందికాని లోపల చాలా గుణాలున్నాయి. ఈ ఉత్తరం దానికి చూపించకు.

మీ అమ్మ

ఆ ఉత్తరంలోని ప్రతీమాట లలిత లేత హృదయాన్ని వెయ్యి రంపాలలో కోసేసింది. అతి సున్నితమైన ఆమె మనస్సు ఒక్కసారి కృంగిపోయింది. అత్తగార్కి తనమీద ఇంతటి నీచమైన అభిప్రాయాలున్నాయని ఆమెకు ఇంతవరకూ తెలియదు. అందుకు తనుచేసిన నేరమేమిటోకూడా ఆమెకు తెలియలేదు. ఆమె లేతమనస్సులో పరిపరివిధాలైన ఆలోచనలు దొర్లిపోయేయి. "చదువుకున్న పిల్లను మోజుపడి చేసుకున్నావు" అని అత్తగారు రాసేరే? చదువుకోవటమే తనుచేసిన పెద్దనేరమా? లోకజ్ఞానం కోసం చదివిన చదువు దాంపత్య జీవనంలో బాధగా పరిణమించిందా? 'చదువుకొన్నపిల్లలే జ్ఞానంతెలిసి చక్కగా తమ సంసారాని దిద్దుకోగలరనీ, చదువుకున్నంతే మాత్రాన కాపరం వదిలేసి లేచిపోతారనుకోవడం వట్టి భ్రమ' అనే ఒక నీతిని తన సత్ప్రవర్తనద్వారా లోకానికి చాటాలని తను ఎంతో అణకువగా అందరికీలొంగి మసులుకుంటూందే?' చిన్నప్పటినుండీ బుద్ధిలోనూ, గుణంలోనూ అందరిచేత ఎంతో మంచి అనిపించుకున్న తనకు అత్తగారిచేత 'బుద్ధి మంచిదికాదని తోస్తోంది' అనే నీచమైన మాట పడవలసివచ్చిందే? అబ్బ! ఎంత అవమానకరమైన విషయం? పెళ్ళికాగానే అందరూ ఇలాగే అత్తవారి దృష్టిలో ఇలాగే చులకనైపోతారా? లేక తనేనా? తన ప్రవర్తనలో ఏలోపంచూచి తన భర్తకు ఇలా హెచ్చరిక చేస్తున్నారు? తను ఎరిగి ఉన్నంతవరకు ఏ నేరం చెయ్యలేదే? చేసినా తన ఎదురుగాచెప్తే దిద్దుకొని ఉండదా? తను ఊళ్ళో లేనపుడు వారికి రాయడందేనికి? వారు తనపై అతి ప్రేమగా ఉంటున్నారని ఇలా రాసేరా? దీనివల్ల వారికి తనపై ప్రేమ తగ్గిందా? కాని తను ఊరి నుండి వచ్చేకకూడా వారు మునుపటిలాగే ఎంతో ప్రేమానురాగాలతో తనను లాలిస్తున్నారే! కాని తనపై ఏఅనుమానమూ లేనప్పుడు స్వయంగా ఉత్తరం చూపించి జరిగిన సంగతి చెప్పరాదా? ఎందుకంత భద్రంగా దాచేరు? వారిప్రేమలేకుండా తను బ్రతుకగలదా? అసంభవం? బ్రతకడంకూడా వ్యర్థం? అబ్బ! ఇంతకూ ఇటువంటి నీచమైన లేనిపోని మాటలురాసి తన్ను బాధ పెట్టడంతప్ప ఆవిడకు వచ్చిన లాభం ఏమిటి? ఈ 'అత్తరికాలు' ఇంకా ఇలా ఎన్ని తరాలు సాగాలో ఏమిటో? ఇన్ని మాటలుపడి ఇలా బాధ పడ్డానికి ఇంతకూ అసలు తను చేసిన నేరమేమిటి?" ఇలా అనేక విధాల ఆలోచనలలో దొర్లిపోతూ పరిపరి విధాల తన మనస్సును ప్రశ్నించుకొని పరీక్షచేసుకుంటోంది లలిత. తన గోడు వినేందుకు, తనకు సమాధానంచెప్పి శాంతి పరిచేందుకు తన అంతరాత్మ, మనస్సుతప్ప మరెవ్వరూ దగ్గరలేరు.

"ఒక ఆడపిల్లనై పుట్టి, ఒక యింటికోడలు కావటమే నువ్వుచేసిన పెద్దనేరం" అని ఆమె ఆత్మనుండి సమాధానం వచ్చింది.

తృప్తిపడి లలిత తిరిగి ప్రశ్నించుకొంది.

"దీనికి కారణం ఏమిటి? భర్తలచేతనో, అత్తఆడుబిడ్డలచేతనో ఈ దేశంలోని కోడండ్రందరూ ఇలా బాధలుపడుతూ ఉండవలసినదేనా? దీనికి అంతం లేదా?"

"ఇప్పుడు నువ్వు పడుతూన్న బాధలేమిటి? నీ భర్త నిన్ను ప్రేమగా చూస్తున్నాడు. ఇంకా నీకు కావలసినదేమిటి?" సమాధానం.

"నామీద అత్త ఆడుబిడ్డలకు ఇటువంటి నీచమైన అభిప్రాయాలు ఉండడం మనస్సుకు తీరనిబాధ కాదా? లేనినిందపడేకంటే చావు మేలుకాదా?"

"ఇంతలోనే చచ్చిపోతావా? చదువుకున్నందుకు నీ బుద్ధి ఏమైంది? వెనుకటి మన పురాణగాథలన్నీ జ్ఞాపకం తెచ్చుకో? సతీ సక్కుబాయి, భక్తగౌరి, వీరరాజమ్మ ఎన్నెన్ని బాధలుపడి అలాగే కాపురం చేసి కీర్తిప్రతిష్టలు పొందేరో? నీలాంటివాళ్లు

ఇప్పుడింకా ఎందరు ఎన్నెన్ని బాధలు పడుతున్నారో? అందరూ చచ్చిపోతున్నారా?"

"మరి ఈ సమస్య తీరడ మెలాగ? ఈ భారత దేశంలోని కోడళ్లు తరతరాలుగా ఇలాగ బాధపడవలసిందేనా? దీనికి అంతములేదా? ఇప్పుడు తీస్తున్న ఈ సినీమాలు చూసైనా అత్తగార్లు నీతి నేర్చుకోరాదా? నేనేవిధంగా సత్యాగ్రహంచేసి అత్తగారి మనసు మార్చగలను?"

"అత్తగారుకూడా తనుకూడా ఒకప్పుడు కోడలినేనని, తనుకూడా ఒకప్పుడు ఇలా బాధలుపడి అనుభవించేననీ జ్ఞాపకముంచుకోవాలి. అప్పుడే కోడళ్లను కూడా తన కూతుళ్లలాగా చూచుకోగల్గుతుంది. రేపు నువ్వొక అత్తగారివై, నీ కోడలువస్తే నువ్వు అలాగే ప్రవర్తిస్తావేమో" అంది మనస్సు జవాబుగా.

"చెయ్యను. ముమ్మాటికీ చెయ్యను. ఇంతగా బాధపడుతున్న నేను తిరిగి ఇలాగే ప్రవర్తిస్తానా? ఎప్పటికీ అలా ఉండను" అనుకొంది అమాయకురాలు లలిత.

"నీలాగే అందరూ అనుకొని మాట నిలబెట్టుకొన్నట్లైతే ముందుతరంనుంచీ ఈ అత్తాకోడళ్లగొడవలే ఉండవు" అంది ఆత్మ.

"నాభర్తకు నామీద విశ్వాసముందా?" అని లలిత ఈ విధంగా ఆలోచనా ప్రవాహంలోపడి కొట్టుకొనిపోతూన్న సమయంలో బైట సైకిలుగంట వినిపించింది. త్రుళ్లిపడి ఆమె వెంటనే భర్తకు తలుపు తెరవడానికి వెళ్లింది.

3

"నీ వంట్లో కులాసాగా లేదా లలితా?" అన్నాడు శేఖర్ ఆ రాత్రి తనకు కాళ్లుపడుతూన్న లలితతో.

"ఏం? కులాసాగానే ఉన్నాను? అలా అడుగుతున్నారేం?"

"కొద్దిరోజులనుంచీ నీ మొహంలో ఏదో దిగులు కనిపిస్తూంది. మునుపటిలాగా ఎప్పుడూ నవ్వుతూ సంతోషంగా ఉండటంలేదు?

మావాళ్లకోసం బెంగపెట్టుకున్నావా?"

"నేను ఏమైనా అన్నానా?"

"నీకు ఇక్కడ బాగులేదా?"

లలితకు దుఃఖము పొర్లుకు వస్తోంది. భర్తయొక్క అపారప్రేమకు ఒక వైపున సంతోషము, జరిగిన దానికి దుఃఖమూ రెండూ వస్తున్నాయి. తన కళ్లల్లోని నీరు చూడకుండా ఉండాలని ఆమె ముఖము ప్రక్కకు త్రిప్పుకొంది.

ఏదో పెద్ద విషయమే ఉందనుకొని శేఖర్ వెంటనే లేచి కూర్చున్నాడు.

"ఛీ! ఇదేమిటి లలితా? ఏడుపు! నీ మనస్సులో బాధ ఏమిటో నాతో చెప్పు. వెర్రిదానా! అన్నింటికీ నీకు నేనున్నానుగా. ఏడుపెందుకు? చెప్పు?" అని లలితను దగ్గరకు తీసుకొని బుజ్జగించాడు.

"మీకు నామీద విశ్వాసముందా? చెప్పండి ముందు." అంది దుఃఖాన్ని ఆపుకొని.

"అదేమిటి లలితా! అలాగ అడుగుతున్నావు? విశ్వాసమేమిటి?"

"ముందు చెప్పండి?"

"ఎందుకులేదు? నువ్వంటే నాకు ప్రేమలేకపోవటమేమిటి?" అన్నాడామె చెక్కిలి నొక్కుతూ.

"మీరు నావల్ల సుఖపడటంలేదనుకుంటాను" అంది మెల్లిగా.

అతను త్రుళ్లిపడ్డాడు. "అదేమిటి? ఆ మాట ఎవరన్నారు?"

"అత్తగారే! మీకు రాసేరుగా ఉత్తరంలో." ఒక్కసారి బావురుమంది లలిత శేఖర్ చేతుల్లో వాలిపోయి.

కొన్ని రోజుల క్రిందట తల్లి తనకురాసిన ఉత్తరం సంగతి జ్ఞాపకంవచ్చింది శేఖర్‌కు. దానిలోని సంగతులు అతను అప్పుడే మర్చిపోయేడు. అలాటి నేరాలు, గొడవలు అతను అట్టే మనస్సుకు పట్టించుకోడు. భగవంతు డిచ్చినంతలో సుఖంగా, తృప్తిగా బ్రతుకుతూ హాయిగా కాలంవెళ్లబుచ్చాలనే జీవిత లక్ష్యం అతనిది. లలిత అమాయకత్వం, జాలిగుండె, తన కష్ట సుఖాలలో మనస్ఫూర్తిగా పాల్గొంటూ సంతోషము కల్గించే ఆమె నిష్కల్మషప్రేమ ఇవన్నీ చూచి శేఖర్‌కు లలిత అంటే అమితమైనప్రేమ. తన జీవితానికి సరియైన ధర్మచారిణిని ప్రసాదించిన భగవంతుని కృపను అతను ఎప్పుడూ తలచుకొంటూ ఉంటాడు. కాని అమెకు పౌరుషం, అభిమానం చాలా ఎక్కువనీ, ప్రతీ చిన్నమాటకూ మనస్సు ఎక్కువగా బాధపెట్టుకుంటుందనీ అతనికి తెలుసు. అందుకే తన తల్లిరాసిన ఉత్తరంచూస్తే ఆమె రాత్రింపగళ్లు మనస్సు పాడుచేసుకొని మంచమెక్కుతుందని ఎక్కడో పెట్టెలో అట్టడుగున వేసేడు. కాని అది ఆమె కంటపడనేపడింది. అతను అనుకున్నంతా అయింది.

శేఖర్‌కు తన తల్లి స్వభావం తెలుసు. ఆమె ఎప్పుడూ ఎవర్నో ఒకర్ని ఏదో ఒకటి అంటూనో, అలాంటి ఉత్తరాలు ఏవో రాస్తూనో ఉంటుంది. అందువల్ల ఏమిటి ప్రయోజనంఅన్న సంగతి ఆమె కక్కరలేదు. అందుకే అతను తల్లి అనేమాటలను కొంచెంకూడా లక్ష్యపెట్టడు. లలిత చదువుకొన్నదగుటచేత అలాంటివాళ్లు సరిగా కాపురం చెయ్యరనీ, మూడువంతులు వాళ్లను నమ్మడానికి వీల్లేదనీ ఆమెకు కోడలుపై తగనికోపం. లలితవంటి సుగుణవతి తనకోడలవడం తన అదృష్టమని ఆమెకు తెలియదు. ఈ సంగతి ఇప్పుడు లలితకు నచ్చచెప్పడమెలాగ? లలిత తన ధోరణిలో ఏదో వాగుకుపోతోంది. "మీకు జ్ఞాపకంలేదు కాబోలు. మొన్న నేను మీ బట్టలన్నీ సర్దుతూంటే క్రిందపడింది. అందులో పెద్ద సీక్రెటు ఏముంటుందనే ఉద్దేశంతో చూచేటప్పటికి ఆవిడ అలారాస్తారని నేను కలలో కూడా ఎన్నడూ ఊహించనంత దుర్భరంగా ఉన్నాయి అందులోని సంగతులు. స్త్రీ జన్మకు సాధారణంగా దుర్లభమైన భర్త ప్రేమ అనే అమూల్య ధనం నాకు లభించిందికదా అని ఎంతో మురిసిపోతున్నానే. భగవంతుడు నా గర్వమణచడానికే ఇలా అనిపిస్తున్నాడా? మీ దయ, ప్రేమ లేకుండా నేను బ్రతకడం వట్టిమాట. మీరుకూడా నన్ను అనుమానిస్తున్నారా? లేకపోతే నాకు చూపించకుండా అది ఎందుకంత రహస్యంగా దాచేరు?"

ఆమె మాటలను మధ్యలో అడ్డుకొని అన్నాడు శేఖర్. "నువ్విలా అనవసరంగా బాధపడతావనే నేను ఎక్కడో పడేసేను. దాని సంగతి నేనప్పుడే మర్చిపోయేను. పెద్దవాళ్లు చాదస్తంకొద్దీ ఏదో అలా అంటూంటారుకాని దాన్ని లక్ష్యపెట్టేదెవరు? నువ్వు ఈ సంగతి మర్చిపోయి సంతోషంగాఉండు లలితా! నేనుండగా నీకు విచారమెందుకు?

మూడేళ్లబట్టి నా ముద్దులలిత ఎలాంటిదో నే నెరుగనా? నాలలిత లేకుండా నేను బ్రతుకగలనా? ఏదీ ... ఒక్క చిరునవ్వు."

అంత విచారంలోనూ ఉన్న ఆమె ముఖంమీద ఒక అపూర్వమైన మందహాసం వెలిసింది. భర్త యొక్క తియ్యటి మాటలచే తనదుఃఖం కొంతవరకు మరచిపోయింది. ఒక్కసారి తన విశాలమైన కళ్లెత్తి అతనివైపు ప్రేమగాచూచి సిగ్గుచే తలక్రిందికి దించుకుంది.

నారి పెదవులు కలిసేయి.

పదిరోజులుగా లలితకు తరచు జ్వరం కాస్తోంది. మామూలు జ్వరమేనని అలాగే తిరుగుతూంది. శేఖర్ మాత్రం లోలోపల చాలా భయపడుతున్నాడు. తన తల్లిరాసిన మాటలు మనస్సులో పెట్టుకొని ఆమె లోలోపలనే కుమిలిపోతూండడంవల్ల ఆ బాధే ఇలా జ్వరంగా పరిణమిస్తూందేమో అని అతని భయం. ఆ ఉత్తరం చూచింది మొదలు లలిత ముఖంలో పూర్ణమైన సంతోషం, ఆనందం అతను చూడలేదు. తనను

సంతోషపర్చడంకోసం పెదవులపై చిరునవ్వు తెచ్చి పెట్టుకుంటూన్నా కళ్లల్లో దీనత్వం, దిగులు స్పష్టంగా గోచరిస్తున్నాయి. తనకు చాలా ఆప్తుడైన ఒక డాక్టరును తీసుకువచ్చి చూపించేడు శేఖర్. డాక్టరు ఆమెను పరీక్షించిన తర్వాత ప్రత్యేకించి ఆమె శరీరంలో జబ్బేమీ లేదనీ, ఏదో బెంగచేత నరాలు నిస్సత్తువగా మారిపోయి జ్వరం రావటానికి కారణమౌతూందనీ, ఆమెను సంతోషంగా ఉంచడం ముఖ్యమనీ చెప్పి వెళ్లిపోయేడు. దీంతో శేఖర్ మరీ భయపడిపోయి తన తల్లి దండ్రులకూ, అత్తమామలకూ లలిత అనారోగ్యం సంగతి తెల్పుతూ అందరనూ రమ్మని ఉత్తరాలు రాసేడు.

"నీకసలేమీ బాగులేదు లలితా?" అన్నాడు శేఖర్ అప్పుడే కప్పుకొని పడుకున్న లలితతో. రాత్రిళ్లు జ్వరం విశేషంగా తగుల్తూన్నా తన భర్తకు కనబడనీయక అతనికి భోజనంపెట్టి, ఇంటిపనులన్నీ ముగించి పడుకుంది. భర్త మాటలువిని కళ్లెత్తి దీనంగా అతనివైపు చూసింది.

"నువ్వు నీ అంతట రోగాన్ని వృద్ధిచేసుకుంటున్నావు" అన్నాడు తిరిగి.

ఆమె మాట్లాడలేదు.

"నీ మనస్సులోని బాధ ఏమిటో చెప్పు?

ఇది కలియుగం. మనది మానవజన్మ. ఎన్నో కష్టనష్టాలను ఎదుర్కోవలసి వస్తుంది. ఇంత అబలవైతే ఎలాగ?

లోకంలో అత్తగార్ల చేతుల్లో దెబ్బలు తింటూన్నవాళ్లూ, ప్రాణాలు కోల్పోయిన కోడళ్లు కూడా ఉన్నారు. నీలాగ ఒక్కమాటకోసమే మంచమెక్కి ప్రాణం మీదకు తెచ్చుకుంటే అయినట్టే. మా అమ్మ అలాగ అందనేనా నీ బాధ? నేను మా అమ్మ రాగానే అంతా చెప్పి 'అంతా వట్టినే అలా రాసేను నీ మీద ఏ కోపమూ లేదని' అనిపిస్తాను. సరేనా? నా మాటవిని అంతా మర్చిపో లలితా! నాకోసమైనా సంతోషంగా ఉండు" అంటూ శేఖర్ ఆమె నుదిటిమీద చెయ్యివేసి అంత దూరం త్రుళ్లి పడ్డాడు. వళ్లు సలసల కాగిపోతూంది. వళ్లు తెలియకుండాపడిఉంది లలిత. ఆమె హీనస్వరంతో "అత్తగారు ... మాట ... క్షమాపణ" అని పలవరిస్తోంది. డాక్టరు ఎంత ప్రయత్నించినా రోగంతీరు తెలియటంలేదు.

"శేఖర్ గారూ ఈ అమ్మాయికి ఇలా జ్వరం రావటానికి ఏదో గృహంలోని అంతరంగిక కారణాలు ఉండి ఉంటాయని అనుకుంటున్నాను నేను డాక్టరుననే భావంకాక ఒక ఆప్త మిత్రుడననే సంగతి జ్ఞాపకముంచుకొని జరిగినదంతా చెప్పండి. మనం చెయ్యగలిగినదంతా చేసిచూద్దాము. ఆ పైన మీ అదృష్టం" అన్నాడు డాక్టరు.

తన వివాహం జరగడం దగ్గరనుంచి జరిగిన గొడవంతా చెప్పి తన తల్లిరాసిన ఉత్తరం, అందులోని సంగతులు అన్నీ చెప్తువచ్చేడు శేఖర్. డాక్టరు వెంటనే కనిపెట్టేడు. "ఆ అమ్మాయిది అతిసున్నితమైన మనస్సు. ఏ పరిస్థితిలోనూ ఏ చిన్నకఠినమైన మాటనూకూడా సహించలేదు. ఆ ఉత్తరంలో అంత కటువైన విషయాలు కేవలం తనమీద కల్పించి రాయడంచే ఆమె మనస్సుకు బాగా బాధ కలిగింది. ముందు వెంటనే మీ అమ్మగారిని రప్పించండి. ఆమె వల్ల వచ్చిన ఈ జ్వరం ఆమె వల్లనే పోవాలి."

తన అవివేకానికి శేఖర్ ముందుగానే ఆ ఉత్తరం చింపేస్తే ఏ గొడవా లేకపోనుగదా అని చాలా చింతించేడు. లలితది ఎంత సున్నితమైన మనస్సు? దానికోసమే అంత బాధ పడుతోందా? తన లలిత తనకు దక్కుతుందా? అని అతని మనస్సు పరిపరి విధాలపోతూంది. అతని ఆందోళన గ్రహించిన డాక్టరు.

"శేఖర్ గారు అధైర్యపడకండి. ప్రమాదమేమీ లేదు. మీ అమ్మగారువచ్చి ఆదరంగా తన కుమార్తెలాగ చూచుకుంటే ఆమె మనస్సు శాంతించి కోలుకో గలదు" అని మందు ఇచ్చి వెళ్లిపోయేడు.

20 రోజులు గడిచేయి. లలిత జ్వర తీవ్రతతగ్గి నెమ్మదిగా స్పృహలోకి వస్తోంది. శేఖర్ తల్లి వచ్చింది. జరిగిన గొడవంతా మెల్లిగా వివరించి తల్లికి చెప్పేడు శేఖర్. "ఉత్తరంలో రాసిన దానికే ఇదంతా వచ్చిందంటావుట్రా - ఆశ్చర్యం కాక పోతేను. మేమెక్కడా ఎరగం? స్వతహాగా జ్వరం రాదలచి వచ్చిందేమో?" అంది శేఖర్ తల్లి. ఆశ్చర్యం పైకి ప్రకటిస్తూ, లోపల నిజంగా తను అలాటివన్నీ రాయకూడదని హడలిపోతూ. తల్లిని మెల్లిగా లలిత నిద్రపోతూన్న గదిలోకి తీసుకు వెళ్లేడు.

"లలితా? లలితా? ఇలా చూడు. ఇదిగో మా అమ్మ ఊరినుంచి వచ్చిందిచూడు" అన్నాడు. అప్పుడే కొంచెం తెలివివస్తూన్న లలిత 'మా అమ్మ' అన్నమాటవిని కొంచెం కళ్లు తెరచింది. ఎదురుగా అత్తగారు. ఒక్కటేచూపు చూచింది. దీనమైనచూపు "...నామీద మీకు కోపంపోలేదా? ఆయన ప్రేమ నాకు దక్కనివ్వరా? నేనేమి అపరాధంచేసేను?" అనే అర్థం ఆ చూపులో నున్నవి.

చిక్కి శల్యావశిష్టమై మంచానికి అంటిపెట్టుకు పోయిన కోడలుయొక్క కరుణాజనకమైనస్థితి, దీనమైన చూపు చూచిన అత్తగారి మనస్సు కరిగిపోయి ఆమెలోని సహజమైనప్రేమ పొంగివచ్చింది. చదువుకొని ఎంతో పొగరుగా ఉంటుందనుకొన్న కోడలులోని యింత బేలతనముచూసి ఆమె కళ్లనీరు తిరిగింది.

"లలితా? ఎలా ఉంది?" అంది తలదగ్గర కూర్చొని.

"అత్త ... గా ... రూ? వచ్చేరా? నన్ను క్షమించరూ? అంది హీనస్వరంతో."

"పిచ్చిదానా! ఇంత బేలవైతే ఎలాగ? నువ్వు కూడా నాకుమాత్రిలాటిదానవు కాదూ! అందరినీ ఎంత కంగారు పెట్టేవు? నీ కోసం బెంగపెట్టుకుని అబ్బాయి ఎలా అయిపోయేడోచూడు. కాఫీ పెట్టి తెస్తాను. నువ్విక్కడ ఉండరా!" అని బయటకు వెళ్లింది.

అత్తగారి మనస్సు మారడంచూచి లలితలో బాగా విశ్వాసం కన్పించింది. ఆమెకు బాగా తెలివివచ్చింది. ఆమె పరిస్థితిలో మార్పుకు శేఖర్ చాలా ఆశ్చర్య పడ్డాడు. అతనికి డాక్టరు మాటలు జ్ఞాపకంవచ్చేయి.

"లలితా!" అన్నాడు ఆమె చేతినిరాస్తూ.

ఒక్కసారి మెల్లిగా, తృప్తిగా అతనికేసి చూసింది 'అత్తగార్కి నామీద దయకల్గింది. నాకేం పర్వాలేదన్నట్టుగా.'

"లలితా! కోడళ్ళందరికీ అహింసాపూర్వకమైన ఒక కొత్తరకం సత్యాగ్రహం నేర్పేవు. అందులో నువ్వు ప్రప్రథమంగా విజయం సాధించేవు" అన్నాడు నవ్వుతో.

అతని నవ్వుతో ఆమె చిరునవ్వు కలిసింది. ఇంతలో అత్తగారు కాఫీ పట్టుకువచ్చేరు.

అప్పుడే వచ్చిన డాక్టరు లలిత భర్త చేతులమీద ఆని కూర్చుని, అత్తగారిచ్చిన కాఫీ త్రాగుతూండడం చూసి ఆమెరోగంలో త్వరితగతిని కలిగినమార్పుకు ఆశ్చర్యపోయేడు. మీరు చెప్పినట్టుగానే జరిగిందన్నట్టుగా శేఖర్ డాక్టరుకేసి చూచేడు.

"డాక్టరుగారూ! మాలలితకు ఇప్పుడెలాగుంది? చూడండి" అన్నారు అత్తగారు.

ఆమె నాడిని పరీక్షచేస్తూ అన్నాడు డాక్టరు "ఇప్పుడు సరిగ్గా ఉందమ్మా! ఇంకేమీ ఫర్వాలేదు మీరు సకాలంలోవచ్చి ఆమెకు తిరిగిజన్మ ఇచ్చేరు. మీ అనురాగం, ఆదరం ఇవే ఆమె రోగాలకు మందులు. మా మందులుకూడా ఇటువంటి మనోవ్యాధులకు పనిచెయ్యవు. తన సత్యాగ్రహంద్వారా మీ ప్రేమనుపొంది స్త్రీ లోకానికే పాఠం నేర్పింది. మన్నించండి. ప్రతి స్త్రీ కూడా వివాహం చేసుకున్నాక అత్తవారింట్లో అందరి ఆదరణకూ పాత్రురాలు కావాలనీ, భర్త ప్రేమను పొందాలనీ సహ

జంగా కోరుకుంటుంది. ఆమె దానికి తగినట్లుగా ఎంత వినయంగా, అణకువగా మసలినాకూడా అవి పొందలేనప్పుడు, ఎదురుగా అపనిందలు భరించవలసి వచ్చినప్పుడు, ఆమెకు తన జీవితమే భారంగా తోస్తుంది. ప్రతీ అత్తగారూ, ప్రతీ భర్తాకూడా ఈ సత్యం తెల్సుకొని పైయింటినుంచి ఎక్కడనుంచో వచ్చినదని తలంచక ఆమెకుకూడా తమ ప్రేమ, అనురాగం పంచిఇవ్వగల్గిననాడు, ఈనాడు నిష్కారణంగా ప్రాణాలు కోల్పోతున్న జాతిరత్నాలైనటువంటి సోదరీమణులెందరో రక్షింపబడతారు. అమ్మా ! మీ పశ్చాత్తాపమే సుగుణవతియైన మీ కోడలును రక్షించింది. నామందులు కావు. శేఖర్ అదృష్టవంతుడు" అని అనుభవశాలియైన డాక్టరు అసలు సత్యాన్ని బయటపెట్టి వెళ్ళిపోయేడు. అసలు రహస్యాన్ని చెప్పి తన లలితను బ్రతికించిన తన స్నేహితుడికి కృతజ్ఞత తెల్పడానికి వెనకనే వెళ్లేడు శేఖర్. అతని మాటలలోని సత్యాన్ని గ్రహించి సిగ్గుపడ్డారు అత్తగారు.

ఓదార్పు [illegible]

కుమార్తెకు ఎలా ఉందో అని ఆత్రుతగా బండి దిగివచ్చిన లలిత తల్లిదండ్రులు ఆమెకు కొంచెం కులాసాగా ఉండడం అత్తగారు దగ్గర కూర్చొని మందు ఇస్తూండడం చూచి ఎంతో సంతోషించేరు. ఒక్క ఆదరణకలిగిన మాటతోనే ఆమె జబ్బు తిరుగుముఖం వచ్చిందన్న సంగతి వారికేం తెలుసు ?